

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

Nekaj cvetk z grede rudniškega kapitala.

Nedeljski počitek v avstrijskem rudništvu.

Zakon z dne 21. junija 1884 obseza v § 4. prepoved nedeljskega dela v avstrijskem rudništvu. Dovoljuje samo nekatere izjeme za tista dela, ki se ne smejo prekiniti ali se morejo vršiti le tedaj, če v obratu ne delajo. Razentega se smejo z dovoljenjem rudniških oblasti vršiti tudi neodložljiva nakladna dela.

Ampak znana stvar je, da se kapitalizem prav nič ne zmeni za zakonita določila, kadar gre za njegov dobiček. Tako tudi v tem slučaju kapitalisti prav poljubno razlagajo zakon v svojo korist; rudniške oblasti jim pa potuho dajejo. Rudniški kapitalisti, oziroma njih priganjači kar samolastno odločajo, katera dela se ne smejo prekiniti, dasi bi se prav lahko, prav tako tudi kar na svojo pest sklepajo, katera dela se ne dajo izvršiti, razen če se v obratu ne dela, dasi bi se prav lahko dala; kar pa uganjajo z »neodložljivimi« nakladnimi deli, pa je naravnost eksces. Za primer navedimo, kaj se je zgodilo pri nekem rudniku v celjskem revirju. Pri tem rudniku je moralo 145 delavcev v nedeljo les izkladati iz železniških vozov in ga spravljati do skladišča! Treba je v resnici precej bistroumnosti, če se prisoja zakonodajalcu, da je imel pri ustvarjanju zakona tudi izkladanje lesa o nedeljah v mislih! Ampak če rudniški lastniki, oziroma njih priganjači tako žele in jim rudniška oblast stori po njih volji, potem že mora biti tako! ...

Rudniške oblasti v Avstriji resnično tako trpe to zlorabljanje zakona o nedeljskem počitku, da bi jih prav nič slabše ne sodili, če bi javno izjavile: Da se nenasitnosti rudniških kapitalističnih izkoriščevalcev ne postavijo nikake ovire, jim dovolimo, da odredijo nedeljsko delo kolikor se jim poljubi! — To bi bilo sicer zakonolomstvo, ampak bilo bi vsaj odkritosrčno!

Pritožbe rudarjev in rudniške oblasti.

Pri večini rudarjev je že davno izginila vera, da rudniške oblasti pritožbe rudarjev pra-

vilno presoja in jih razsoja v interesu delavstva. Če se delavec pritoži, vpraša rudniška oblast, kaj je s pritožbo. Obratni vodja ali ravnatelj rudnika se seveda naglo požurita, da označita vsebino rudarjeve pritožbe za neresnično ali vsaj za pretirano. In rudniška oblast potem naglo označi pritožbo za neutemeljeno in konec. Rudar, ki se je pritožil, pa ve, da so dnevi njegovega dela pri rudniku seštet. Seveda je tudi za eno izkušnjo bogatejši, ako je bil toliko naven, da je pričakoval uspeha od uradnega posredovanja.

Največ pritožb se tiče bratovskoskladničnih razmer, dokaz, kako škandalozno je bratovskoskladnično zavarovanje rudarjev.

Kdaj pa bodo slednjič vendar spoznali rudarji, da je vse beračenje in pritoževanje brezuspešno? In kdaj se bodo z vsemi silami lotili dela, da si sami ustvarjajo boljše delovne pogoje? Pot k boljšim delovnim pogojem in boljšemu življenju se imenuje le — organizacija.

Rudniški izkoriščevalci podraže premog! — Kapitalistična nenasitnost. — Kapitalistična nesramnost.

Blagorodna žlahta gospodov izkoriščevalcev v avstrijskem rudništvu zopet pripravlja roparski pohod na odjemalce premoga. Ta rop pa seveda hočejo nekako olepšati. Kako? Le poslušajte, kako mojstrsko znajo zavijati ti kavalirski gospodje! V glasilu zveze avstrijskih obratnih vodij beremo naslednje imenitno »dokazovanje« za podražitev premoga: Po novem zakonu, ki stopi v veljavo 5. oktobra, bodo morali rudniški lastniki rudarjem plačevati jamsko orodje. Rudarjem ne bo prav nič do tega, da dolgo ohranijo orodje v porabnem stanju. (!!) Zato bodo imeli rudniški lastniki mnogo novih stroškov; zato bodo težili za tem, da se odškodujejo na odjemalcih premoga in bodo premog podražili. — Nov dokaz, kako daleč sega kapitalistična nenasitnost. Kapitalist se mora valjati na kupih zlata, če se mu deloma zajezi reka nezmerne bogatenja na eni strani, se pa skuša okoristiti na drugi!

Obenem pa je to »dokazovanje« nezaslišana nesramnost! Ta majhen košček socialno-političnega napredka, ki ga prinese novi zakon rudarjem, izrabljajo rudniški kapitalisti za novo podraženje premoga. In obenem še obrekujejo rudarje! Ta svojat res ne pozna nobene dostojnosti.

Delavstvo in alkohol.

Lansko leto je izdal državni poslanec sodrug dr. Schacherl drobno knjižico, ki jo je naslovil »Abstinenterbeichten« (Izpovedi abstinentov). Knjižica je nastala na ta način, da je razposlal pisatelj vprašalne pole 91 sodrugom abstinentom. Po poklicu se razvrste sodruzi abstinenti takole: 6 železniških uslužbencev, 4 strojni pazniki in delavci, 13 kovinarjev, 14 uradnikov bolniških blagajn, strankinih nastavlencev, javnih in privatnih uradnikov, kolporterjev časopisov, 2 kurjača, 1 rudar, 1 delavec v solarni, 1 zidar, 2 slugi, 3 trgovski uslužbenci, 4 čevljarji, 3 tiskarji, 1 monter, 7 krojačev, 1 zobni tehnik, 2 slikarja, 5 steklarjev, 1 delavec v papirnici, 1 kamenotiskar, 1 stražnik, 1 tesar, 1 tramvajski konukter, 1 občinski delavec, 1 mlinar, 3 pomožni delavci; izmed žen in deklet so bile 3 zaposlene doma, 1 posestnica, 2 uradnici, 2 delavki in 1 zasebnica. Zastopani so torej najraznovrstnejši poklici. S tem je tudi že ovržen oni izgovor, ki ga je pogosto srečavati med delavstvom, da poklic, na primer velika vročina pri delu zahteva, da si gase žejo z alkoholnimi pijačami. Vsi ti izgovori so le pretveza in resnica je, da se vsakdo lahko zdrži pijače, če le hoče. Starost vprašanih je bila od 17 in pol do 60 let. Vprašalna pola je obsegala 31 vprašanj. Nekaj odgovorov na 5. vprašanje »Zakaj sem postal abstinent«, podajamo v naslednjem:

Strojni paznik, star 23 let, odgovarja: Uvidel sem, da le oni delavec lahko kaj stori bodisi v svojem poklicu, bodisi v stranki, ki ne uživa nobenega alkohola.

Kovinar, star 20 let: Postal sem abstinent, da sem si zopet pridobil ugled med ljudmi, ki sem ga bil izgubil s svojim slabim življenjem.

LISTEK.

Otroška modrost.

Spisal Lev N. Tolstoj.

O veri.

Deček in mati.

Deček: Zakaj se je pestunja danes tako nališpala in tudi meni oblekla novo bluzo?

Mati: Ker je danes praznik in ker gremo v cerkev.

Deček: Kakšen praznik?

Mati: Vnebohod.

Deček: Kaj je to — Vnebohod?

Mati: To se pravi, da je naš gospod Jezus na ta dan šel v nebo.

Deček: Kaj se to pravi — da je šel v nebo?

Mati: To se pravi, da je sfrčal.

Deček: Kako pa je sfrčal — s perutmi?

Mati: Ne s perutmi — sfrčal je enostavno ker je bog in kot bog zmore vse.

Deček: Kam pa je sfrčal? Oče mi je vendar rekel, da je nebo le nekaj dozdevnega, da tam ni nič drugega nego zvezde in za zvez-

dami zopet zvezde in da je nebo brez konca. Kam je torej sfrčal?

Mati (smehlja): So stvari, ki se jih ne more zapopasti in ki se jih mora verjeti.

Deček: Zakaj?

Mati: Ker starejši ljudje tako pravijo.

Deček: Vendar ste mi vi sami rekli — takrat, še veste ko sem rekel, da bo nekdo umrl, ker se je sol raztreslo: takrat ste mi rekli, da ni treba vseh neumnosti verjeti.

Mati: Neumnosti tudi ni treba verjeti.

Deček: Kako se pa pozna, kaj je neumnost in kaj ne?

Mati: Kako? Verovati se sme le v pravo vero in ne neumnosti.

Deček: In katera vera je prava?

Mati: To je naša vera. (Zase): Zdi se mi, da govorim sedaj sama neumnosti. (Glasno): Idi in reci očetu, da takoj odidemo. Daj si opasati prevezo.

Deček: In po maši dobimo šokolado?

O vojski.

Gavrila, rezervist, sluga; Miša, mlad gospodič.

Gavrila: Torej zbogom, Mišonjka, ljubi mladi gospod. Kdove, če se kdaj vidiva!

Miša: Torej res odhajaš?

Gavrila: Gotovo, saj je vendar zopet vojna. In jaz sem rezervist.

Miša: S kom je vojna? Kdo vodi vojno, in proti komu?

Gavrila: To ve le bog. Jaz se pri tem ne izpoznam. Čital sem o tem v časopisih, ali ne izpoznam se prav. To se pravi, Avstrijanec je baje na nas hud, ker je — kako se jim že pravi? — predobro ž njimi ravnal ...

Miša: In zakaj greš ti na vojno?

Gavrila: Zakaj: Saj vsakdo ve; za carja, domovino in pravo vero.

Miša: Ti pa ne greš rad?

Gavrila: Kdo pa gre rad na vojsko? Ženo in otroke zapustiti, in če je človeku dobro — ali se ima potem veselje za kaj takega?

Miša: Zakaj pa sploh greš? Reci enostavno: Nočem in ne grem! Kaj bodo potem storili s teboj?

Gavrila (se smeje): Kaj bodo z menoj storili? S silo me bodo tje odvedli?

Miša: Kdo te bo tje odvedel?

Gavrila: Ravnotaki posili-vojaki kot sem jaz.

Prej sem živel tako, da sem hodil po različnih gostilnah in žganjarnah in strastno pil. Prenesel sem mnogo in čeprav nisem bil popolnoma pijan, sem se pretepal in tudi sam izzival pretepe. Naposled se mi je studilo tako življenje in ko sem bral v graškem »Arbeiterwille« članke o alkoholu, sem postal abstinent.

Delavec v plavžu, star 60 let: Pri južini, dvakrat na dan, sem spil vsakokrat po en vrček piva. Vedno me je mrzilo. Poskušal sem nato namesto piva z mlekom. Pozimi gorko mleko, poleti mrzlo. Včasih sem še vedno pil vino pri popoldanski južini. Potem sem bral v »Arbeiterwille« članke o alkoholu. Vsakdanje zavživanje vina se mi je potem pristudilo, zato sem vino popolnoma opustil in sem si kupovalraje meso. Kadar sem pil, sem začutil po vseh udih utrujenost in postal sem tudi len.

Stavec, star 50 let: Hipen sklep nekaj tednov zdržati brez pijače, da poskusim, če gre tudi »brez«. In res gre, že devet let brez poželenja po »dobri kapljici«.

Monter, star 30 let: Postal sem abstinent prvič vsled zdravstvenih ozirov in drugič zato, ker hočem biti mož! Prišlo je tako: Zavarovalnica za življenje je poslala 16. oktobra 1909 k meni zdravnika dr. Sp. Preiskaval me je pol ure in potem dejal zelo resno: »Ali ste mož? Če ste, tedaj boste postali abstinent in ne pijete niti kapljice alkohola več, ker le potem se boste lahko zopet veselili svojega zdravja. Če pa niste tako možati (to je govoril s prezirljivim naglasom) da se popolnoma zdržati alkohola, tedaj morate vsaj nekoliko manj piti.« Od te ure dalje sem postal mož in nisem pokusil niti kapljice alkohola več in zdravniku dr. Sp. izrekam svojo najtoplejšo zahvalo.

Kovinar, star 36 let: Da si lahko kupujem knjige, časopise in da sploh lahko kaj storim za svojo izobrazbo

Zobni tehnik, star 37 let: Kot socialen demokrat sem spoznal, da je abstinenca živo potrebna za uspešen razredni boj delavstva.

Krojač, star 29 let: Hotel sem se prepričati, če lahko ali težko pogrešam alkohol. Postal mi je prav lahko in vidim, da sem postal mnogo razumnejši, odkar ne pijem. Prej sem pil ob nedeljah in vsak ponedeljek sem bil bolan ter sem bruhal. Zato sem postal abstinent.

Urednik, star 37 let: V prvi vrsti zato, ker sem spoznal, da bi moral biti vsak socialen demokrat abstinent in drugič iz ozirov do lastne osebe in do svoje družine.

Krojač, star 19 let: Postal sem abstinent, ker sem uvidel, da je alkohol velika zapreka v razrednem boju.

Stražnik, star 26 let: Iz prepričanja, da alkohol v renici ni nikakršno krepčilo.

Čevljar, star 34 let: Alkohol sem pričel mrziti, ker je bil moj oče pijanec. Na potovanju sem videl grozne posledice alkohola. Kar sem videl po različnih krajih, na Dunaju in po delavnicah, tega ne morem opisati, ali v meni je dozorel sklep: le proč, proč od alkohola! Čeprav sem le ob nedeljah pil nekaj kozarcev piva, sem

vendarle uvidel, da le popolen abstinent živi pravo, človeku primerno življenje.

Uradnik v bolniški blagajni, star 33 let: Postal sem popolen abstinent zato, ker so me označili, čeprav sem zmerno pil, ob priliki boleznih po časopisih kot žrtev alkohola.

Steklar, star 26 let: Postal sem abstinent vsled prigovarjanja svojih tovarišev, največ pa zaradi tega, da sem si očeval zdravje, da nisem po nepotrebnem trosil denarja in zamujal dela.

Delavka, stara 42 let: Ker sem se prepričala, da se brez alkohola prijetneje živi, in ker sem od alkohola mnogo pretrpela.

Stavec, star 39 let: Zgled tovarša me je pripravil do tega, da nisem več posečal gostiln, kjer sem prej skoraj prebil ves prosti čas, med tem ko je tovariš abstinent imel mnogo umetniškega užitka v gledališču, na koncertih itd.

Krojač in delovodja, star 35 let: Postal sem abstinent, ker sem vse zle posledice alkohola, o katerih sem slišal pri predavanjih, občutil sem na sebi. Posebno zoprno mi je bilo čuvstvo, da so se mi misli polenile, če sem le malo pil, in da je moja volja slabela, posebno kadar sem imel »mačka«.

Privatni uradnik, star 36 let: Ker sem strankin nastavljenec.

Uradnik, star 42 let: Iz prepričanja, da je abstinenco gibanje tako zame kakor za vse človeštvo neizmernega pomena.

Iz odgovorov se vsakdo lahko prepriča, da je za mislečega človeka abstinenca naravnost dolžnost. Spoznanje, da je alkohol škodljiv človeštvu, potomstvu in osvobojevalnemu delu proletariata, torej zgolj visoki npravnstveni nagibi, so privedli že lepo število delavstva v organizacijo abstinentov. In to je pravi ideal: abstinent biit ne le na ljubo lastni osebi in lastnemu zadovoljstvu, temveč zaradi socialne zavesti!

KARL KAUTSKY:

Socialna demokracija — strnitev delavskega gibanja in socializma.

(Konec.)

Posledice poraza revolucionarnega gibanja leta 1848. in 1849. so napravile kraj in ko nec tej zvezi, toda z novo prebujo delavskega gibanja v začetkih šestdesetih let je vnovič vstala v »Mednarodni delavski asociaciji« (ustanovljena leta 1864), katere duša je zopet bil Marx. Imela je nalogo, da ne zbudi samo čuta mednarodne solidarnosti v proletarcih različnih dežel, ampak da jim tudi podeli skupen cilj in jih povede na skupno pot do njega. Prvo nalogo je izvršila v bogati meri, ob drugi se je deloma razbila. »Internacionala« naj bi združila bojni proletarijat z modernim socializmom v vseh deželah. »Internacionala« je izjavila, da se da osamosvojitve delavskega razreda priboriti le potom njega samega, da je politično gibanje le pomožno sredstvo do tega cilja in da je osamosvojitve proletariata ne-

možna, dokler obstaja njegova odvisnost od monopolistov produkcijskih sredstev, virov življenja. Proti tem načelom se je dvignila v »internacionali« tem močnejša opozicija, čem jasneje je prihajalo, da je njih konsekvence socialna demokracija. Vsi pred 30. in 40. leti razmeroma še številni pristaši meščanskega, malomeščanskega in primitivnoproletarskega utopizma kakor tudi zastopniki pocehovljene-ga samostrokovnega gibanja delavske aristokracije so se odkrušili od »internacionala«, ko so opazili, kam hoče. Padec pariške komune 1871 in preganjanje od strani državnih oblasti v različnih deželah evropske celine so pospešili nje pogin.

Toda zavest mednarodne solidarnosti, ki jo je razsejala, se ni dala udušiti.

Od tedaj so ideje komunističnega manifesta pograbile bojni proletarijat vse Evrope (in razne proletarske plasti izven Evrope); povsod se je že izvršila spojitve razrednega boja z modernim socializmom ali pa se naglo vrši. Podlage, cilji in sredstva proletarskega razrednega boja vedno bolj postajajo na vseh krajih eni in isti. Iz tega je samoposebi izšel vedno tesnejši stik med socialističnimi delavskimi gibanji različnih dežel, mednarodna zavest v njih se je razrastla vedno mogočnejše in treba je bilo le vnanjega nagiba, da se je podelil temu dejstvu viden izraz.

Kakor znano se je to zgodilo ob stoletnici naskoka na bastijo, na mednarodnem kongresu v Parizu (1889). Naslednji mednarodni kongresi so dali priložnost, da se mednarodni stik bojnega proletariata vnovič ojači, ki dobiva razentega vsako leto viden izraz v majskem praznovanju. Na teh kongresih se ne shajajo posamični misleci in sanjači, ki bi jih smatrala množica njih razrednih tovarišev za čudake, kakor se to dogaja na mirovnih kongresih buržvazije, ampak shajajo se zastopniki in zagovorniki stotisočev, milijonov delavskih mož in žen. Vsako majsko slavlje najjasneje pokaže, da so množice delavskega prebivalstva tiste, ki se zavedajo mednarodne solidarnosti proletariata v vseh središčih gospodarskega in političnega življenja v vseh deželah moderne kulture, ki protestirajo proti vojni in izjavljajo, da takozvana nacionalna nasprotstva v resnici niso nasprotstva ljudstev, ampak samo nasprotstva njih izkoriščevalcev.

Takega premostenja prepada med posamičnimi narodi, take mednarodne spojitve najširših ljudskih plasti svetovna zgodovina še ni videla. Ta pojav se kaže tem veličastnejši, ker se vrši v senci vojnih oboroženj, ki tudi nudijo od svoje strani prizor, kakor ga svetovna zgodovina še ni videla, vojnih oboroženj, ki neizrecno tlačijo Evropo!

Ob teh oboroženjih ima socialna demokracija dvojno dolžnost, da odločno naglašuje mednarodno stališče. To se je tudi najizraziteje zgodilo v Erfurtskem programu.

Miša: Zakaj te bodo tje odvedli? Saj so vsi v takem položaju kot ti.

Gavrila: Eh, zato je vendar gosposka! Ta enostavno zapove, in odvedejo me.

Miša: In če nočejo?

Gavrila: To ni mogoče.

Miša: Zakaj ne?

Gavrila: Ker . . . ker ni takega zakona.

Miša: Kakšnega zakona?

Gavrila: Kako čudno vendar vprašate! Z Vami se prav lahko zakramlja. Sedaj pa moram vendar enkrat pripraviti samovar.

O davkih.

Vaški župan; sedemletna mala Gruška.

Vaški župan (vstopi v revno kmečko sobico, kjer je navzoča samo Gruška; ozira se okoli): Ni-li nikogar tu?

Gruška: Mati je šla po kravo na polje in Fedja je na delu.

Župan: Povej materi, da je bil vaški župan tu. Že vtretjič, reci ji, jo opominjam in ji naročam, naj na vsak način do nedelje prinese davek k meni, ker sicer ji vzamem kravo iz hleva.

Gruška: Kravo vzameš? Si-li tat? Ali mi je ne damo.

Župan (smehlja): Glej jo no, kakšna premetena stvarca! Kako ti je ime?

Gruška: Gruška se imenujem.

Župan: Tako, Gruška — res si izvrstno dekletce. Poslušaj torej, Gruška: reci materi, da ji bom vendar le vzel kravo, četudi nisem tat.

Gruška: Zakaj jo pa vzameš, če nisi tat?

Župan: Ker mora vsak plačati, kar mu je določeno. Radi davkov jo vzamem.

Gruška: Radi kakih davkov?

Župan: Kako poizveduje ta stvarca! Radi kakšnih davkov? No, radi davkov, ki jih car določi in ki jih mora ljudstvo plačati.

Gruška: Komu jih mora plačati?

Župan: To se bo že videlo, komu jih je plačati.

Gruška: Ali je reven? Mi smo revni. Car je bogat. Zakaj jemlje torej še od nas?

Župan: Saj vendar ne vzame zase. On jih zopet uporabi za nas bedake, za naše potrebe. Za gosposko, vojaštvo, šole, za našo korist takorekoč.

Gruška: Kakšno korist pa imamo od tega, če nam vzameš kravo? To nam vendar ne koristi.

Župan: Ko boš velika, bodeš to razumela. Povej torej materi, veš.

Gruška: Ne, takih neumnosti ji pa ne povem. Če kaj potrebujeta, ti in car, potem si pa sama napravita. Če mi kaj potrebujemo, si tudi sami napravimo.

Župan: Ali boš ti imela jezik, ko boš velika!

O pijančevanju.

Jesenski večer. Dvanajstletni Makarka in šestletna Marfutka prideta iz hiše na cesto. Marfutka joče. Desetletni Pavluška stoji na stopnjišču sosedne hiše.

Pavluška: Kam hočeta sedaj po noči?

Makarka: Pijan je zopet.

Pavluška: Kdo? Vajin oče?

Makarka: Kdo pa drugi?

Marfutka: Zopet pretepa mater.

Makarka: Ne grem noter. Tepel bo tudi mene. (Sede kraj vrat.) Tu ostanem čez noč. Ne grem noter.

Marfutka plaka.

Pavluška (Marfutki): Kdo bi jokaj? Saj ni tako hudo. Nekaj se že da storiti? Ne jokaj.

Marfutka (jokaje): Če bi jaz bila car, bi pretepla ljudi, ki mu prodajajo žganje. Nikomur ne bi dovolila kupčevati z žganjem.

KARL KAUTSKY:

Socialna demokracija in ljudstvo.

Socialna demokracija je od vsega začetka po vsem svojem bistvu mednarodna stranka. Obenem pa ima tudi težnje, da vedno bolj postaja stranka naroda, to se pravi, ljudska stranka v tem zmislu, da je vedno bolj zastopnica ne le industrijskih mezdskih delavcev, ampak vseh delovnih in izkoriščanih plasti, torej velike večine vsega prebivalstva, tega, kar navadno imenujemo »ljudstvo«. Videli smo že, da ima industrijski proletarijat težnje, da slednjič postane edini delovni razred. Opozarjali smo tudi že na to, da so drugi delovni razredi v svojem življenju in svojih delovnih pogojih vedno bolj slični proletariatu; slednjič tudi že vemo, da je delovni proletarijat edini razred med delovnimi razredi, ki se mu vedno bolj razvija moč, inteligenca in smotrenost, da je vedno bolj središče, okolo katerega se zbirajo neprenehoma izginjajoči ostanki drugih delovnih razredov. Njegovo čutenje in mišljenje je vedno merodajnejše za vso množico »malih ljudi«.

V tisti meri, v kateri prevzemajo mezdni delavci vodstvo ljudstva, se razvija delavska stranka v ljudsko. In res, kakor hitro samostojni delavec maega obrata čuti, kot proletarec, kakor hitro spozna, da je zapadel on ali vsi negovi otroci brez rešitve proletariata, da ni nobene rešitve zanj razen v osvoboditvi proletariata — od tega trenutka dalje mora videti v socialni demokraciji naravno zastopnico svojih interesov.

Že v prejšnjem poglavju smo izvajali, da se nima bati zmage proletariata, ampak da je ta zmaga v njega interesu, kajti zmaga proletariata pomenja uresničenje tistega družabnega stanja, ki podeli ne le mezdskim delavcem, ampak tudi samostojnim delavcem malega obrata osvoboditev od izkoriščanja in zatiranja ter pridobitev varnosti in blagostanja.

Toda socialna demokracija zastopa interese vseh »malih ljudi«, ne le v bodočnosti, ampak tudi že v današnji družbi. Proletariat, najspodnejša izmed izkoriščanih plasti, se ne more osvoboditi, ne da bi uničil sleherno izkoriščanje in zatiranje. Zategadelj je zaprisežen sovražnik izkoriščanja in zatiranja, naj se pojavlja v katerikoli obliki, zategadelj je bojevnik vseh izkoriščanih in zatiranih.

Zgoraj smo govorili o »internacionali«. Značilno je, da je dala povod za nje ustanovitve proletarska manifestacija za Poljake, ki so se dvignili proti carjevemu jarmu; da je bila prva adresa, ki jo je izdala »internacionala« po svoji ustanovitvi, čestitka Lincolnu, predsedniku Zedinjenih držav, v kateri adresi je delavska družba dala izraz svojim simpatijam za stvar osvoboje sužnjem in da je bila slednjič »internacionala« prva na Angleškem ob-

stoječa in tudi iz angleških članov sestajajoča organizacija, ki se je postavila na stran od gospodujočih razredov na Angleškem zatiranih Ircev in sicer na najizdatnejši način. Niti irsko, niti poljsko gibanje niti osvoboja sužnjem niso imeli nikdar ničesar naravnost opraviti z razrednimi interesi meznega delavstva.

Slični zgledi se dajo v velikem številu navesti iz zgodovine slehrega socialističnega delavskega gibanja.

Sicer pravijo, da gradi socialna demokracija na proces gospodarskega razvoja; socialistična produkcija da ima za svoj predpogoj kar najbolj vsestransko nadomestitev malega obrata z velikim. Socialna demokracija da ima torej interes na poginu malih obratov, malih rokodelcev, malih trgovcev, malih kmetov, da mora pospeševati njih propadanje, da torej nikakor ne more delati v njih interesu.

Na to moramo odgovoriti naslednje. Socialna demokracija ne dela gospodarskega razvoja; da izpodriva veliki obrat mali, za to brez njenega sodelovanja najtemeljiteje skrbi kapitalistični razred. Seveda nima nobenega razloga, da bi gradila ovire temu razvoju. Toda hoteti zadrževati gospodarski razvoj, se nikakor ne pravi zastopati resnične interese malih kmetov in malih meščanov. Zakaj vsi tozadevni poskusi se morajo izjaloviti, v kolikor pa sploh pridejo do učinka, morejo samo škoditi, ne koristiti. Rokodelcem in malim kmetom obetati odredbe, ki naj zopet postavijo »zlato dno« njih malim obratom, se nikakor ne pravi zastopati njih interese, pač pa se pravi vzbujati v njih iluzije, ki se nikdar ne morejo uresničiti in ki jih odvrčajo s prave poti za najboljše zastopanje njih interesov.

Toda čeprav je pogin malega obrata neizogiben, vendar nikakor ni neizogibno, da se vrši ravno med najbolj razdrapanimi pojavi, ki ga navadno spremljajo danes. Videli smo, da je pogin malega obrata samo zadnje dejanje dolge drame, v prejšnjih dejanjih, katere se ni odigravalo nič drugega kako počasno in mučno umiranje samostojnega malega producenta. Socialni demokraciji pa niti najmanjše ni do tega, da poginejo malomeščani in mali kmetje, pač pa ji je zelo mnogo do tega, da se to ne zgodi. Zakaj čem propalejši so krogi, iz katerih se rekrutira proletarijat, tem težje je te rekrute dvigniti tako visoko, da bodo zmožni in voljni vstopiti v vrste bojnega proletariata. Obsežnost in moč socialne demokracije pa sta odvisni od obsežnosti bojnega proletariata, ne pa od obsežnosti vsega proletariata. Čem manj potrebščin imata kmet in rokodelci, čem bolj sta vajena brezkončnega dela, tem neodpornjša sta, kakor hitro sta se pogreznila v proletarijat, tem bolj se dasta izkoriščati, tem bolj škodita s svojo konkurenco višje stoječim delavcem. Deloma isti vzroki, pridejo do mednarodne solidarnosti delavcev, privedejo tudi do

solidarnosti proletariata s tistimi razredi, iz katerih se rekrutira, seveda do solidarnosti, ki se je doslej navadno le od ene strani občutila in gojila — od proletarcev.

Seveda, če skušajo potapljaajoči se mali kmetje in mali meščani na stroške proletarcev obdržati se nad vodo, na primer z nezmernim izkoriščanjem vajencev ali preprečenjem združevanja svojih mezdskih delavcev, potem bodo vedno naleteli na energičen odpor proletariata in socialne demokracije. Nasprotno pa zagovarja socialna demokracija z vso odločnostjo odredbe, ki brez škode za proletarijat, pač pa celo v njegovo korist znatno izboljšavajo in olajšajo položaj malih kmetov in malih meščanov. (Dalje.)

Sodrugom po Slovenskem!

Potrebno bi bilo, da se napiše zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem, da se pojasni, kedaj in zakaj ter kako so se prvi slovenski proletarci začeli zavedati svojega razrednega delavskega položaja. Zato prosimo vse sodruge, ki bi vedeli o teh začetkih kaj več, naj napišejo to ter pošljejo napisano sodrugu Antonu Kristanu, Spodnja Šiška pri Ljubljani. Istotako naj tisti, ki imajo v svoji posesti kak iztis sledečih časopisov: »Ljudski glas« (Ljubljana), »Delavski list« (Trst), iz leta 1880., dalje »Zora« (Trst), »Delavec«, »Svoboda« (1894 do 1897), »Zarja« (Ljubljana 1897), (Luč) (Celje), »Svobodni Glasovi« — pošljejo, kar imajo. Založba »Zarje« jim povrne eventuelne stroške oziroma po uporabi tudi liste. Zlasti prosimo rudarje v Idriji, Zagorju, v Trbovljah, Hrastrniku, železničarje, strojarje, peke, starejše krojače v Ljubljani, sodruge v Ameriki — sploh vse tiste, ki so okrog 1890—1895 delovali v stranki, naj opišejo svoje spomine in pregledajo svoje omare... Tudi razsodbe tistih let so dobrodošle, prav tako prepovedi shodov, sploh vse, kar se tiče gibanja delavstva.

Založba »Zarje« v Ljubljani.

Dopisi.

Idrija.

— **Zavržene rudarske zahteve.** Dne 21ega aprila t. l. se je vršil v pivarni pri »Črnem orlu« javen rudarski shod. Ta shod je bil soglasno sprejel po županu sodr. J. Strausu kot poročevalcu shoda stavljeno resolucijo, ki se glasi: Visoko c. kr. ministrstvo za javna dela blagovoli dostaviti k novemu plačilniku c. kr. erar. delavcev v Idriji, izdanem dne 18. prosinca 1912, št. 2396/4—XVII a 1911, še sledeče določbe: 1. Temeljna plača delavca velja za 8 ur dela; za 10 ur dela se plača proporcionalno zveča. 2. Doslej zastavljeni delavci naj se takoj uvrste po njih službenih letih v višje stopnje tako, da se jim šteje triletno stopnjevanje od dneva vstopa v službo. 3. Pravilno uvrščenje po službenih letih naj se brez ozira na družino delavca tako izvrši, da ne bo v nobenem slučaju prikrajšan. 4. Redna premikanja na tri leta naj se tako vrše, da bo vsak delavec po 27 letih svoje službe prestopil v II. plačilnik, stopnja 5 s temeljno plačo 3 K 80 vin., če že ni do te dobe v tej ali višji stopnji. 5. K zaslužku delavca naj se mesečno prišteje na vsacega otroka do 14. leta po 3 K določila. 6. Bolniške dneve naj se odmerjajo s 75 odstotki temeljnih plač. 7. Kurivo, premog ali drva naj dobivajo delavci po polovični režijski ceni od rudnika. 8. Akordno delo obojestransko le tedaj velja, če delavec akordno pogodbo prostovoljno prevzame. V nasprotnem slučaju pa velja le njegova dnevna mezda. 9. Pri enakem akordnem delu je delavce enako plačati ne glede na razliko njih normalne mezde. 10. Izbira množine in vrste žita je delavcem na prosto dana in se jim sme računati le po režijski ceni rudnika. Ta resolucija se je bila dne 30. maja t. l. osebno predložila ministrstvu javnih del o priliki državne konference rudarskih zadrug na Dunaju. Ker ni bilo tozadevne rešitve do 27. avgusta t. l. še od nobene strani, šla je zopet delavska deputacija k ministru dr. Trnki, ko se je ta mudil en dan v Idriji, da ga na zahteve delavstva opozori. In res že 13. septembra t. l. je sprejel krajevni delavski odbor rud. zadruga od c. kr. rudarskega ravnateljstva v Idriji sledečo rešitev: Št. 5399. Delavstvu eraričnega rudnika v Idriji. C. kr. ministrstvo za javna dela je rudniškemu ravnateljstvu zaukazalo, na spomenico javnega shoda z dne 21. malega travna t. l., ki se je ministrstvu neposredno predložila, točke 1 do všteti 9 odkloniti. Glede točke 10 stavljenih zahtev pa se naznanja, da se bodo želje delavstva, v kolikor se tičejo izbire žitnih vrst v go-

Makarka: Zakaj ne? Car vendar sam kupčuje z žganjem. Drugim ne dovoljuje tega, samo zaradi tega ne, ker bi potem on manj zaslužil.

Pavluška: Ne govori neumnosti!

Makarka: Kakšne neumnosti? Vprašaj vendar! Zakaj so pa Akulino zaprli? Ker je kupčevala z žganjem in oškodovala carja.

Pavluška: Storila je baje nekaj nezakonitega?

Makarka: Ravno to je nezakonito, če kdo kupčuje z žganjem.

Marjutka: Jaz bi ji tega tudi ne dovolila. Vsemu je le žganje krivo. Sicer je naš oče jako dober. Če se pa napije, pa nas vse strašno pretepa.

Pavluška (Makarki): Govoriš jako čudno. Vprašati hočem jutri učitelja. On mora vedeti.

Makarka: Da, vprašaj ga.

Drugi dan je Prohor, Makarkov oče, preupal in naredil »plavega«. Makarkova mati, ki je pri očesu otekla, mesi testo za kruh, Pavluška pa je šel v šolo. Šolska deca še ni zbrana. Učitelj sedi pred vrati, pušče svojo pipo, in mimo njega gredo otroci v šolo.

Pavluška (pristopi k učitelju): Povejte mi vendar, Jevgenij Semjonič — ali je res, kar mi je včeraj nekdo rekel — da kupčuje car z žganjem? In Akulino so ravno raditega zaprli, kaj ne?

Učitelj: Tvoje vprašanje je neumno in tisti, ki ti je to rekel, je bedak. Car ne kupčuje sploh z nobeno stvarjo. Zato je car. In če so Akulino obsodili v ječo, so jo zato, ker je brez dovoljenja tržila z žganjem in s tem škodovala državni blagajni.

Pavluška: Škodovala? Kako?

Učitelj: Ker je na žganje naložena davščina. Vedro žganja stane državno blagajno dva rublja in v drobni razprodaji osem rubljev in štirideset kopejk. Razlika v ceni gre v državno blagajno. Ta dohodek je velik in znaša sedemsto milijonov rubljev.

Pavluška: Čim več torej ljudje spijo, tem večji je dohodek države?

Učitelj: Gotovo. Če bi ne bilo tega dohodka, bi se ne moglo vzdrževati vojaštva, graditi šol in ustanavljati koristnih naprav, ki so za vas vse tako potrebne.

Pavluška: Če so pa za vse tako potrebne, zakaj se denarja ne pobira naravnost, brez druzega, zakaj se vzame žganje na pomoč?

Učitelj: Zakaj se vzame žganje na pomoč? Ker je tako po zakonu določeno. Otroci, sedaj ste najbrž že vsi skupaj — idite vsak na svoj prostor.

tovih mejah, pri ohranitvi enake množine in vrste ter ne prepogostem menjavanju upoštevale, C. kr. rudniško ravnateljstvo, predstojnik Billek, c. kr. dvorni svetnik. Izmed desetih točk se je torej komaj zadnji ugodilo. Res ni ta točka brez pomena, če bo imel delavec priliko poseči samo po onem žitu, ki ga potrebuje z ozirom na svojo družino. Vendar pa nismo pričakovali, da bo kar deset drugih točk zavrženih. Kje je iskati vzrok? Po našem dobrem prepričanju samo v tem, da so gotovi ljudje delali zgago iz čisto sebičnih in strankarskih namenov proti solidarnosti večine na vseh koncih in krajih. Delavstvu naj bo to za zgled, koliko škoduje desorganizacija v meznem gibanju. Delavstvo nima drugega kot svojo lastno moč, če je tista združena v solidarnosti vseh. Delavstvo ima sedaj svoj novi plačilni pravilnik enak vsem državnim rudnikom. Ta se ne bo izboljšal, pač pa le poslabšal, če delavstvo ne bo trdno združeno v svoji strokovni rudarski organizaciji vseh avstrijskih rudarjev. Delavstvo naj se torej organizira in zavržene točke se morajo uresničiti, preje ne smemo mirovati.

Zillingsdorf pri Dunaju.

— Rudarji, ogibajte se Zillingsdorfu! Mnogo rudarjev, ki stavkajo, izjavlja, da sploh več ne sprejmo dela v Zillingsdorfu. Raje si poiščejo dela drugod kakor pa v tem rudniku, kjer delavec ne sme kazati tistega, kar misli v srcu. Veliko rudarjev je že odpotovalo, kateri pa še niso, odpotujejo v kratkem. In krščansko-socialni gospodje pri dunajski občini si lahko čestitajo, da so izgubili najboljše delavce. Preden so rudarji odšli, so obratni upravi še enkrat dali priliko, da popravi svoj nesramni atentat na koalicijsko pravico rudarjev. Ampak koalicijski roparji so brezstidno odgovorili, da ne rabijo nobenih delavcev več, ker si bodo najeli Italijane. Torej Italijane nameravajo zdaj brezobzirno izkoriščati! Seveda utegnejo izkoriščevalni gospodje delati račun brez krčmarja! Rudarje vseh rudnikov ponovno svarimo, naj ne hodijo v Zillingsdorf dela iskat! V Zillingsdorfu namreč ne smejo imeti lastnega prepričanja. Krščansko-socialnim napihnjencem na Dunaju je treba pokazati, da si kvalificirani delavci ne dajo krasti svojega prepričanja! — S tem je stavka pri kraju.

Razne vesti.

r Katastrofalna rudniška nesreča na Francoskem. V rudniku Clarence na Francoskem se je zgodila strašna eksplozija, ki je ubila 71 rudarjev. Razentega se je 25 rudarjev tako opeklo, da bodo malokateri ostali pri življenju. Eden ranjenih rudarjev je od strahu in bolečin zblaznel in kričal: Na pomoč! Morilci! Vzroki katastrofe baje še niso pojasnjeni. Ampak najbrže bo stvar taka, kakor je bilo povsod: vsled zločinske dobičkaželjnosti rudniškega kapitala, ki ne privošči ubogemu rudarju zadostno varnostnih odredb, se je zgodila katastrofa in ugrabila družinam očete, staršem sinove, ženam može. Kaj se meni rudniški kapital, če katastrofa ugrabi neštetim rudarjem življenje, samo da ima on sam milionski dobiček . . .

r Poklic in umrljivost. Francoski mediciner dr. Louis Jacquet priobčuje v »Presse Médicale« podatke o raziskovanju, ki ga je priredil, da dožene zvezo med poklicom in umrljivostjo. Glavno pozornost je obrnil raziskovalec na stan, ki toči in prodaja alkohol, torej na gostilničarje. Raziskovanje je pokazalo, da je v vseh deželah umrljivost med gostilničarji in lastniki žganjaren mnogo večja od umrljivosti drugih ljudi. Dočim je na primer v Parizu umrljivost mož nad 30 in 49 leti 36,1 odstotka, doseže med gostilničarji nič manj kakor 46,9 odstotka. Podobne razmere so tudi v Švici, tu znaša umrljivost moških zgoraj omenjene starosti 25,8 od tisoč, gostilničarjev pa 42,59. Najbogatejše in najpopolnejše statistične podatke nudi Angleška kjer so od leta 1860 natanko zapisovali vzroke smrti. Angleška statistika izračuna število umrljivosti v drugačni obliki: kalkulira število mož med 25 in 65 leti, ki bi bilo potrebno, da bi dalo v enem letu 1000 smrtnih slučajev. Tu se pokaže, da je prišlo v dobi 1880 do 1882 na 64.000 odraslih mož 1000 smrtnih slučajev, dočim je prišlo v enakem času na 64.000 gostilničarjev nič manj kakor 1521 smrtnih slučajev. Od 1890 do 1892 je dalo 61.000 moških 1000 smrtnih slučajev, dočim je dalo 61.000 gostilničarjev 1624 smrtnih slučajev. In od 1900 do 1902 se število smrtnih slučajev še bolj pomika na neugodno stran za gostilničarje. Dočim je prišlo na 71.000 angleških državljanov 1000 smrtnih slučajev, je imelo v enakem razdalju 71.000 angleških gostilničarjev 1669 smrtnih

slučajev. Ti statistični podatki govore z zgovornostjo debelih knjig!

r Ženska volilna pravica na Finskem. Vera Hjeltova, finska poslanka in obrtna nadzornica, poroča v zadnji številki revije »Dokumente des Fortschritts« o uspehih ženske volilne pravice na Finskem. Vera Hjeltova piše: Od leta 1907, odkar velja na Finskem ženska volilna pravica, je bilo pet volitev. Pri prvi volitvi, ki je bila 1907, je bilo izvoljenih 181 poslancev in 19 poslank. Žal, da manjkajo od te volitve številke volilcev in volilk. Prihodnje leto so bile zopet volitve. Od vseh volilnih upravičencev se je udeležilo teh volitev 70 in pol procentov moških in šestdeset in pol procentov ženskih. Izvoljenih je bilo 175 poslancev in 25 poslank. Leta 1909 se je udeležilo volitev skoraj 65 procentov moških volilcev in nekaj nad 55 procentov ženskih volilk; izvoljenih je bilo 179 poslancev in 21 poslank. Leta 1910 je bila skoraj ista udeležba pri volitvah, kakor leto poprej. Izvoljenih je bilo 183 poslancev in 17 poslank. Zadnjih volitev 1911 se je udeležilo 65 procentov volilcev in skoraj 55 procentov volilk; izvoljenih je bilo 186 poslancev in 14 poslank. Ženske volilke se torej skoraj ravno tako močno udeležujejo volitev, kakor moški, le število poslank je od leta 1908 dalje nazadovalo. To pa zaradi tega, ker so postale politične razmere v zadnjih letih na Finskem zelo zamotane in so postavljale stranke le najizkušenejše politike za kandidate. Poslanci in poslanke so delovali vedno v najlepšem soglasju. Ženske so vedno bolj cenile pravno čuvstvo moških in so našle v njih zveste tovariše pri resnem delu. Rade volje so dajali pojasnila o zamotani mašineriji državnega življenja. Odkritosrčnost, spodbuja in obzirnost moških nasproti nam potrjuje moje naziranje o harmoničnem sodelovanju moških in ženskih v politiki. Največ poslank, namreč devet od sedemnajstih, pripada socialno demokratični stranki, ki je sploh v deželnem zboru najmočnejša. Od 200 poslancev imajo socialisti 86 poslancev. Ženske niso prav nič zaostajale v parlamentarnem delu za moškimi. Pokazale so resno voljo in odlične zmožnosti za socialno delo.

r Za osem kron — osem let težke ječe. Na zadnjem zborovanju avstrijskih sodnikov so se gospodje juristi skoro pritoževali, da se justica mehkuži; naslednja rzsodba naj bo sodnikom in gospodom juristom dokaz, da tudi današnji zakoni omogočujejo nečloveškim sodnikom izrekanje barbarskih kazni. V Solnogradu so namreč dvajsetletnega fanta zaradi »ropa« osemih kron obsodili na osem let ječe. Dejansko stanje je bilo po obtožnici naslednje: Dne 3. junija proti četrti na sedem zvečer je bila napadena na Gizelem obrežju v Solnogradu soproga dunajskega lekarnarja. Na potu je opazila, da se ji bliža neznan moški na sumljiv način. Nenadno je začutila silen sunek na ročni torbici, ki jo je nosila v levici. Zgrudila se je in ropar je stopil k njej ter ji iztrgal torbico, nakar je pobegnil. Na begu je odprl torbico, vzel iz nje denarnico z osmimi kronami in potem vrgel torbico proč. Poizvedovanja so že drugi dan izsledila storilca v osebi brezposelnega mesarskega pomočnika Josipa Meierhoferja, pristojnega na Bavarsko. Na obravnavi sta izjavili dve priči, da nista ničesar opazila o sunku; tudi napadena žena je izpovedala, da ni dobila sunka. Porotniki so potrdili vprašanje o ropu z devetimi glasovi in sodni dvor je obsodil fanta na osemletno ječo! Krvavi juristi naj nikar ne bodo v skrbeh; izrekaajo se dovolj nečloveške obsodbe. Solnograška rzsodba nam to potrjuje!

s Delavsko gibanje na Angleškem. Londonško meščansko časopisje se silno vznemirja vsled preteče stavke pekov. Med peki vlada splošna nezadovoljnost, ker so razmere v njihovi obrti skrajno slabe in nazadnjaške. Voditelji pekovske organizacije svare pred stavko, ker organizacija ni še dovolj močna, da bi prenesla dolgotrajno stavko. — 150 strokovnih kartelov je sklenilo bojkot zoper mesto Blackpool, ker je mestna uprava kaznovala neutemeljeno večje število občinskih delavcev. Rudarska zveza je vzlic temu sklicala svoje glavno zborovanje v mesto, kar je zbudilo pri ostalih organizacijah veliko ogorčenje. — Zveza trgovskih sotrudnikov ima lasten bančni oddelek, ki centralizira ves denar zveze in tudi njenih sekcij. Banka posluje izborna. Sekcij je 600 in ravno toliko agentur, potom katerih posluje bančni oddelek z največjimi bankami. — Organizaciji strojnih delavcev in kotlarjev, ki sta izmed najstarejših in največjih strokovnih organizacij na Angleškem, se bosta v kratkem strnili v eno organizacijo. Nova organizacija bo imela skoraj 500.000 članov.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

L. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevije za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna K 21:60

polletna „ 10:80

četrtletna „ 5:40

mesečna „ 1:80

za inozemstvo celoletno . . . „ 36:—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezne številke po 8 vin. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na „ZARJO“.

Naslov: Upravišstvo „ZARJE“ v Ljubljani.

Priporočamo našim KOLINSKO CIKORIJO!
— gospodinjam —
iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani.